

הפרות סדר, 2011; צילום: דובר צה"ל

הירי בנעלין: המג"ד והחייל הורשעו בעבירות קשות

יותר משנתיים אחרי שסמ"ר לאונרדו קוראה ירה כדור גומי לעבר רגלו של מפגין פלסטיני כפות, הורשע המג"ד שעמד לידו, כי "ביצע ניסיון על חייו של עצור שלא היווה איום". החייל הורשע שירה ללא סמכות, ונקבע כי ביצע פקודה בלתי חוקית בעליל. האישום הראשוני היה קל יותר, והוחמר בהנחיית בג"ץ

חן גרינברג פורסם: 15.07.10

מתוך כתבה באתר ynet, 15 ביולי 2010

לייחס חומרה לעצם הפגיעה בעצור חסר ישע. בג"ץ הורה אפוא להחמיר את סעיף האישום (בג"ץ 7195/08 אבו רחמה נ' הפרקליט הצבאי הראשי (2009)).
בכתב האישום המתוקן שהוגש לבית הדין המיוחד יוחסה לסא"ל בורברג עבירה של איומים, ולסמ"ר קוראה עבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק; לשניהם יוחסה גם עבירה של התנהגות שאינה הולמת.

בתום משפטם הרשיעו שופטי בית הדין הצבאי המיוחד את המג"ד בעבירה של ניסיון לאיומים, לאחר שנמצא כי אבו רחמה לא הבין את האיום שנאמר בשפה העברית. בית הדין הצבאי המיוחד הדגיש כי האיום בירי כדור גומי לעבר אבו רחמה, אשר נועד להפחיד אותו, לא נעשה במהלך פעילות מבצעית או לחימה, ואף לא בעיצומה של פעולת שיטור. אומנם הפרות הסדר שבמהלכן נעצר אבו רחמה נלשו לא פעם לפסים אלימים; אולם מעשיו של סא"ל בורברג נעשו במקום שהיה נתון לשליטה מלאה של כוחות הביטחון ובעת שאבו רחמה עצור, ידיו כפותות ועיניו קשורות, והוא אינו מהווה כל סיכון למג"ד או למי מחייליו. לפיכך נקבע כי מעשים אלה אינם יכולים להיחשב פעולה חוקית.

בית הדין המיוחד דן בטענתו של סמ"ר קוראה כי עומדת לו הגנת הצידוק. נקבע כי מאחר שלא ניתנה לו פקודה מפורשת לירות כדור גומי לעבר העצור, והוא אף העיד שהבין כי הדברים שאמר מפקדו בהקשר זה נועדו לאזניו של העצור, מתוך רצון להפחידו - לא קמה לו ההגנה. שופטי בית הדין הדגישו כי אף לו הייתה ניתנת לחייל פקודה לירות כדור גומי ממרחק של מטרים ספורים לעברו של עצור כפות באזיקים שעניו קשורות - הרי היא פקודה בלתי חוקית בעליל, וחובה על כל חייל להימנע מלציית לה. סמ"ר קוראה הורשע בעבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק, ושניהם הורשעו אף בעבירה של התנהגות שאינה הולמת.

בבואם להטיל עונש על המג"ד ועל החייל הבהירו שופטי בית הדין המיוחד כי התפקיד שהוטל על המג"ד היה תפקיד מורכב, רווי משימות קשות ובעיות בוערות אשר נזקקו לפתרונות דחופים, על רקע של התמודדות בלתי פוסקת עם הפרות סדר ועימותים שסיכנו את כוחות הביטחון. עם זאת, נקבע כי ירי לעבר עצור חסר ישע הוא בבחינת הפרה בוטה של רוח צה"ל, אשר חרט על דגלו ועיגן בין ערכי היסוד המנחים אותו את עקרון הכבוד לזולת באשר הוא. בהתחשב במכלול הנתונים ובהם הסנקציה הפיקודית שנקטה כלפי סא"ל בורברג והרישום הפלילי שנלווה להרשעתו, הוטל עליו עונש מאסר על תנאי; השופטים צירפו לגזר דינם המלצה כי במשך שנתיים לא תיבחן האפשרות לקדמו בדרגה וכי לא ימלא תפקיד פיקודי במשך שנה. על סמ"ר קוראה הוטל עונש מאסר על תנאי והוא הורד לדרגת טוראי.

מ/508 התובע הצבאי הראשי נ' סא"ל בורברג ואח';
פסק הדין ניתן ביום 27 בינואר 2011; אב"ד: אל"ם צור;
שופטים: אל"ם מרקמן, אל"ם בן עמי

פרשת הירי בנעלין

"... איננו פטורים מהצורך לטפל בצורה תקיפה וברורה באותם מקרים חריגים, בהם הופרו פקודת הצבא ומוסר הלחימה של צה"ל - זו אינה רק חובתנו אלא אינטרס מן המעלה הראשונה לכל לוחם ומפקד בצה"ל. אם נעניק חסינות מלאה ואוטומטית לכל מעשה ולכל התנהגות, רק בשל העובדה שהתרחשו בעת קרב, לא נעמוד בציפיות שלנו מעצמנו ולא נשמור על הערכים שהובילו אותנו לאורך דורות של לחימה במאבקנו הצודק".

(חזון מפ"ע 31, איגרת הרמטכ"ל בנושא ערכים ומוסר לחימה, התשע"א-2010)

בחודש יולי 2008 שהה סא"ל בורברג, מפקד גדוד שריון, עם יחידתו באזור רמאללה. משימתו של הגדוד הייתה לאבטח את הפעילות להקמת גדר הביטחון באזור הכפר נעלין; כוחות הגדוד נאלצו להתמודד עם הפרות סדר רחבות היקף של פעילים פוליטיים ותושבים פלסטינים באזור.

ב-7 ביולי 2008 נעצר אחד ממפירי הסדר, אשרף אבו רחמה, במהלך הפגנה נגד בניית הגדר. הוא הובא לצומת הכניסה ליישוב נעלין כשידיו נתונות באזיקים ועיניו מכוסות. סא"ל בורברג פנה אליו כדי להזהירו לכל ימשיך להשתתף בהפרות הסדר. אבו רחמה השיב לו בערבית כי אינו דובר עברית. סא"ל בורברג סבר כי אבו רחמה אינו דובר אמת והחליט להפחידו, כדי לגרום לו להשיב באורח ספונטני בעברית, ולהזהירו פן ישוב למעגל מפירי הסדר.

לשם כך פנה סא"ל בורברג אל סמ"ר קוראה, לוחם בחבורת הפיקוד הקדמית (חפ"ק) אשר נכח במקום, ושאל: "מה אתה אומר, נירה עליו גומי?" דבריו של סא"ל בורברג, אשר נוסחו כשאלה לסמ"ר קוראה, נאמרו בהפגנתיות כדי שאבו רחמה יוכל לשמוע אותם. בשלב זה סבר סמ"ר קוראה כי דברי המג"ד נועדו לאזניו של אבו רחמה, כדי להפחידו, ולכן השיב בסגנון דומה: "אין לי בעיה לירות בו גומי". סא"ל בורברג אחז באבו רחמה, הרימו מן הקרקע והוליכו לעבר ג'יפ שחנה במקום. כוונתו הייתה כי שם ידרוך סמ"ר קוראה את נשקו לאוזניו של אבו רחמה כדי להפחידו; לפיכך הנחה אותו לדרוך את הנשק. אר"א החל סמ"ר קוראה להשוד כי לא מדובר באיום רטורי, וכי המג"ד מעוניין שהוא ייךה כדור גומי לעברו של אבו רחמה. החייל נעמד לצד הג'יפ, ובזמן שהמג"ד שוחח עם חייל אחר במקום הרים את נשקו האישי, כיוונו לעבר סוליית הנעל של אבו רחמה וירה לעברו כדור גומי ממרחק של מטרים ספורים. אבו רחמה נחבל קלות בבוהן שמאל, ככל הנראה מפגיעת נתז.

כחלק מתיעוד אירועי ההפגנות והפרות הסדר באזור, תיעדה נערה פלסטינית באקראי את האירוע. בעקבות התיעוד המצולם של האירוע נפתחה חקירת מצ"ח. סמוך לאחר תחילת החקירה השעה מפקד האוגדה את סמ"ר קוראה מתפקידו. סא"ל בורברג זומן להליך פיקודי בפני הרמטכ"ל, קיבל עליו אחריות להלקו באירוע וביקש לסיים את תפקידו; הרמטכ"ל הודיע למג"ד כי הוא רואה במקרה כשל פיקודי וערכי, וכי מדובר באירוע פסול וחמור, ולכן הוחלט להעבירו מתפקידו.

בכתב האישום שהוגש נגד סא"ל בורברג וסמ"ר קוראה יוחסה להם תחילה עבירה של התנהגות שאינה הולמת, עבירה שההרשעה בה אינה נושאת עימה רישום פלילי. בעקבות זאת הגישו אבו רחמה וארגוני זכויות אדם עתירה לבית המשפט הגבוה לצדק; נטען כי נסיבות האירוע, אשר מצביעות על חומרה מיוחדת בהתנהגותם של המג"ד והחייל, מחייבות לייחס להם עבירות חמורות יותר. בג"ץ קיבל את העתירה וקבע כי סעיף העבירה שנבחר אינו תואם במהותו את פרטי המקרה. הודגש כי יש לייחס משנה חומרה לאירוע נוכח מעמדו ודרגתו של המג"ד, אשר אמור לשמש מופת ודוגמה אישית לחייליו ולהנחיל להם ערכים של טוהר הנשק "המאפיינים את הצבא הישראלי ואת החברה הישראלית". עוד נקבע כי יש

הפרות סדר בעקבות בניית גדר הביטחון, 2004; צילום: אבי אוחיון

חייל מוביל פלסטיני חשוד בפעילות טרור, 2002; צילום: לע"ם